

Esport i ciutadania

Notes sobre el discurs esportiu a Catalunya en un període de canvi (1930-1931)

«Avui, esportiu és ja sinònim de ciutadà, més encara, de ciutadà conscient dels seus drets escarnits, amant de les seves llibertats perdudes i ferm puntal de la pàtria nova que s'està bastint.» (Lluís AYMAMÍ i BAUDINA).

Xavier Pujades i Carles Santacana
Historiadors

S'analitzen els vincles entre ciutadania, nacionalisme i esport dins el discurs esportiu a la Catalunya de 1930-1931. La base fonamental del treball és l'anàlisi del semanari «La Rambla» que combinava la informació esportiva i la informació política. Així, es pot apreciar com l'esport i els valors que poden acompanyar-lo es van utilitzar com a «model» de ciutadà vinculat al moviment nacionalista català.

The vinculums between citizenship, nationalism and sport in the sportive discourse in the Catalonia of 1930-1931 are going to be analyzed. The fundamental basis of this work is the analysis of the weekly «La Rambla», which distributed its space between sport and political information. So, you can notice how sport and the values that can be associated with it, were used like a «model» of citizen engaged with the catalan nationalist movement.

Al final de la dècada dels anys vint, la presència de manifestacions i pràctiques esportives a Catalunya havia crescut espectacularment respecte el primer decenni del segle xx. La modernització dels hàbits culturals i de lleure dels catalans — sobretot dels més joves— trobà en el transcurs de la tercera dècada del nou-cents una especial tendència cap a la «democratització del fet esportiu»,¹ en consonància amb el que estava passant en altres països europeus i, cas ben remarcable, amb les modes i costums culturals que ja arribaven del continent americà. Sens dubte, aquella dècada d'evident transformació per a l'esport català, havia comportat la quotidianitat del fenomen esportiu per a molts catalans, a través d'una premsa especialitzada fortament consolidada,² la radiodifusió (la primera emissió pública a l'Estat espanyol es féu el 14 de novembre de 1924 des de l'Hotel Colón de Barcelona) i la publicitat, esperonada per l'«star-system» importat dels països anglosaxons.

Dos factors fonamentals, que operaren canvis radicals en la percepció del món posterior a la Gran Guerra, tingueren una gran incidència en la conversió de l'esport decimonònic —elitista i amb evidents connotacions de distintiu social— a l'esport-espectacle i de masses: en primer lloc, els progressos tecnològics, que a Catalunya es reflectiren en les realitzacions de l'esport aeronàutic (1923: aeròdrom civil de Barcelona) i en la consolidació i creixement de l'automobilisme i els esports de motor (maig de 1929: 35.000 automòbils registrats a la província de Barcelona), esports que si bé no estaven a l'abast de la majoria de la població, sí que exercien una enorme incidència a través dels mitjans de comunicació i la publicitat. Precisament, aquest havia de ser el segon gran factor impulsor del fenomen esportiu a Catalunya: el paper dels

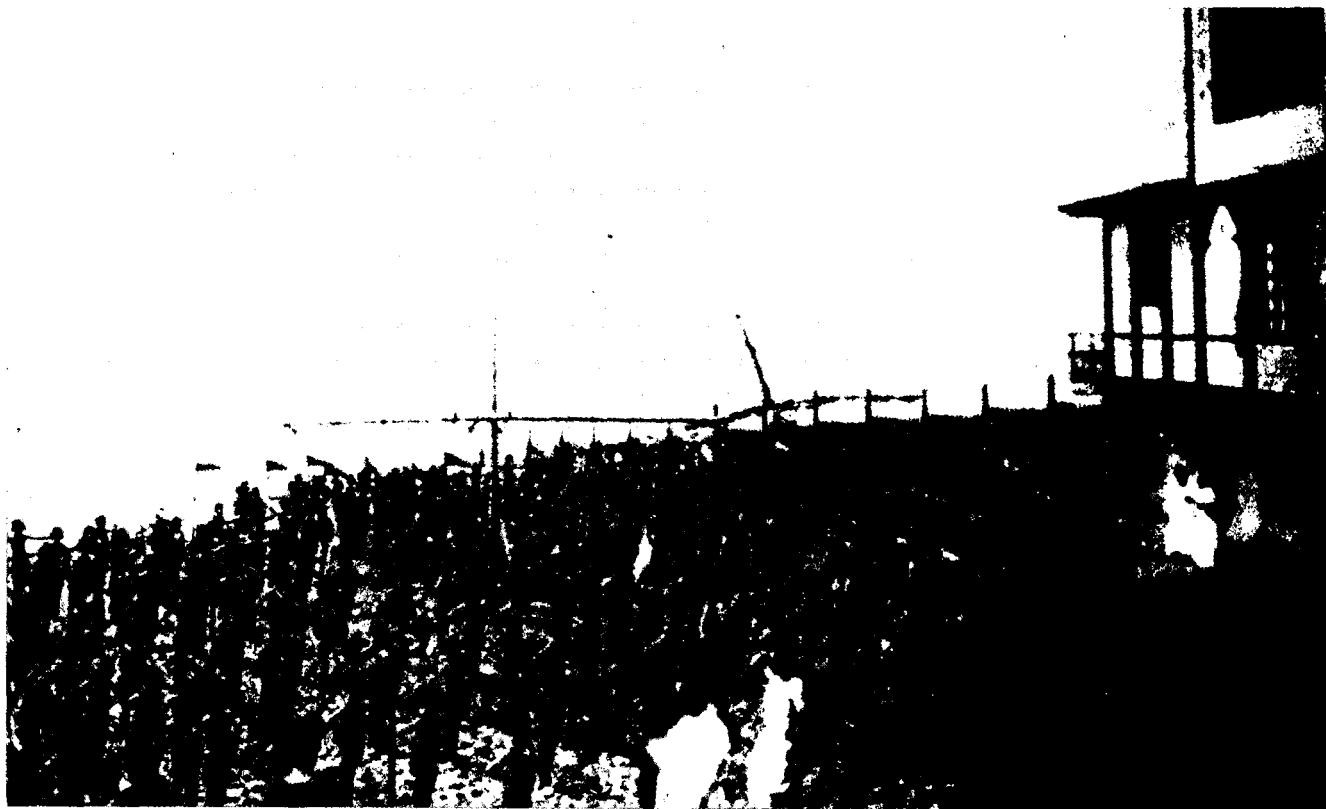

Fernand
LÉGER. L'oci
(Museu d'Art
Modern,
París, 1948).

mitjans de comunicació de masses. Amb la consolidació del periodisme especialitzat en esport, que ja era emergent des de la primera dècada del segle³ i l'aparició de noves modalitats de gran difusió com l'humorisme esportiu, l'esport visqué un impuls formidable com a espectacle.

L'esport, i sobretot algunes pràctiques determinades com el futbol, la boxa o el ciclisme, s'anava transformant en un fenomen social de grans dimensions, en el seu vessant d'espectacle. No és per casualitat que estem parlant de la dècada de la construcció dels primers tres grans estadis d'esports a Catalunya. L'Estadi Català (la Fuxarda, 1921) amb una capacitat de 25.000 persones en la seva doble jornada inaugural, l'Estadi de les Corts del F.C. Barcelona (1922), que tenia una cabuda original de 30.000 espectadors, i l'Estadi de Montjuïc (1929) que allotjà més de 60.000 persones en la seva jornada inaugural.⁴ Una cabuda, la dels tres estadis, que ja feia realitat les prediccions de Josep Elias i Juncosa de 1918 quan, en començar a plantejar-se un projecte per a un gran estadi a Barcelona deia que «la cabuda de l'Estadi ha d'ésser, al nostre concepte, bastant similar a la dels darrerament construïts a Estocolm i Berlín, 25.000 i 27.000 espectadors respectivament [...]».⁵ De la mateixa manera, ens trobem davant dels anys del bastiment de les primeres piscines per a nedadors catalans, que s'entrenaven i competien en les aigües de la Mediterrània amb totes les dificultats que això comportava, com «la manca de justesa en els recorreguts, les cor-

1. El concepte de «democratització» utilitzat per a les activitats esportives s'ha de relacionar, en aquest cas, al procés de popularització de l'esport i a la incorporació de les classes populars a l'activitat física reglada, en oposició a la concepció elitista de l'esport del final del vuit-cents. Així ho expressa Eugen Weber per l'exemple francès de la dècada de 1880, quan afirma que la bicicleta «c'est elle, la première, qui inaugure la démocratisation d'activités[esportives] jusque là réservées aux riches». P. ARNAUD, *Les athlètes de la République*, Toulouse, Privat, 1987, p. 14.
2. És en la dècada dels anys vint quan l'esport català es reflexa d'una manera més punyent en els mitjans de comunicació escrits. Aquesta presència entre butlletins d'entitats i periòdics especialitzats arribà a unes noranta publicacions diferents a tot Catalunya, des de 1920 a 1930.
3. La premsa esportiva catalana jugà un paper important en la divulgació de la cultura física durant les dues primeres dècades del nou-cents, gràcies a les aportacions de periodistes com Narcís Masferrer i Sala (1867-1941) o Josep Elias i Juncosa (1880-1944). L'any 1911 hom fundà a Barcelona el primer Sindicat de Periodistes Esportius, amb assistència de representants dels periòdics: «La Veü de Catalunya», «El Liberal», «La Publicidad», «El Noticiero Universal», «Boletín Oficial de la U.V.E», «El Mundo Deportivo», «Stadium», «Eco de Sport», «El Sport» i «Aviación».
4. La inauguració de l'estadi de Montjuïc es convertí en una autèntica manifestació ciutadana de grans dimensions. L'organització va disposar autocars per pujar el públic des de la plaça d'Espanya i molts espectadors hi van arribar en cotxes particulars. L'entrada costava una pesseta i la recaptació fou rècord històric en aquest tipus d'espectacles. («Deportes», 23/V/1929).
5. «D'ací D'allà», (10-III-1918), pp. 250-252.

rents tan aviat favorables com adverses i el mateix estat de la mar», per no parlar de la ja alarmant «brutícia de les aigües del port». ⁶ Són, doncs, els anys de la primera piscina construïda a Espanya, la del Club Natació Sabadell (1918), i de la històrica piscina del Club Natació Barcelona (1921), que l'any 1924 aportà un avenç tècnic inimaginable amb el control voluntari de la temperatura de l'aigua fins els 17-20 graus centígrads. Ens trobem, també, en el període de penetració i divulgació de noves pràctiques esportives que, fins aleshores, eren desconegudes: el rugbi, introduït a Catalunya l'any 1921, el beisbol, difós a partir de l'Exposició Internacional de 1929, i el bàsquet, que s'importà de Cuba al principi de la dècada. ⁷

El fenomen esportiu, per tant, impulsat en un context internacional favorable a l'espectacle, la modernitat i el consumisme, fou esperonat a Catalunya com a objecte de contemplació i com a diversió de la joventut acomodada. Aquest procés de transformació, en canvi, posà de manifest moltes «fissures» existents en la relació entre la societat catalana dels «feliços vint» —feliços per a alguns— i l'esport, i obrí el camí a la reflexió sobre el paper que havia de representar aquest fenomen nou a Catalunya. En primer lloc perquè davant la dualitat entre espectacle i pràctica, era clar que el factor espectacle s'imposava d'una manera imparable. La gran difusió dels esports a Catalunya durant els anys vint s'ha de considerar des d'aquest punt de vista, en un moment en què les institucions públi-

ques encara no veuen l'esport com a fenomen propi i en el que l'arrelament de la cultura física creix a un ritme molt inferior al ritme en què augmenta la cabuda dels estadis o el nombre d'exemplars dels setmanaris especialitzats. En segon lloc perquè, evidentment, l'impuls esportiu de la dècada augmentava les desigualtats entre les classes populars i els sectors benestants de cara a l'accés a la pràctica normal i en condicions dels esports. I, en última instància, a causa de la pròpia conjuntura política interna i europea, a partir de la qual l'esport podia ser utilitzat com a vehicle d'identitat nacional i en favor de la llibertat del cos i l'esperit. El gran creixement de la divulgació esportiva obria, doncs, un gran debat que havia de preocupar esportistes, periodistes i pensadors de diferents àmbits. Un debat que culminaria, ja a les portes del nou règim republicà, en un discurs regeneracionista i nacional. Veiem-ne, ara, alguns trets generals d'aquest debat.

a. L'esport, espectacle de masses. El tema de l'esport-espectacle s'afrontà, en la dècada dels vint, com un dels factors encobridors d'una realitat social inqüestionable: la manca d'instal·lacions i dels estímuls suficients per a la pràctica de l'esport entre les classes populars i, en definitiva, de la majoria de la població que essent espectadora no podia desenvolupar una pràctica física en el seu medi quotidià. Aquest debat obria, en realitat, un tema de fons que es venia plantejant per part de les minories esportives del principi de segle des de feia molts anys:

el de l'educació física escolar.⁸ La irrupció de l'esport com a espectacle de masses —capaç d'omplir estadis i mobilitzar milers d'espectadors— posava al descobert i qüestionava el paper dels esports.

b. Regeneració nacional i ciutadana, a través de l'esport. La insistència sobre la necessitat d'una educació física per als més joves no era gratuïta. La cultura física, l'esport, era considerat arreu com a factor de «regeneració racial». L'exemple francès del període de la III^a República, posterior a la derrota de 1870, n'era un clar exponent a través de la creació dels «Bataillons scolaires» i del fenomen nacional que l'esport suposà.⁹ A Catalunya, durant els anys vint —en una conjuntura política espanyola ben delimitada— s'encetà un discurs certament innovador al voltant de tres conceptes clau: esport, nacionalisme i cultura. Un discurs que culminà en la dècada posterior a través d'un nou tipus de sociabilitat esportiva i de l'articulació d'un moviment estructurat.¹⁰ L'impuls d'aquest corrent que a Catalunya uneix identitat nacional amb esport, s'ha de vincular en aquests moments a publicacions com «La Raça» (1922), «L'Esport Català» (1925), «La Nau dels Esports» (1929) o «La Rambla» (1930), i a noms com els de Josep Anton Trabal, Rovira i Virgili, Eduard Vallès, Lluís Aymamí o Josep Sunyol.

c. L'esport, cosa d'homes. Una altra de les qüestions emergents en aquest debat neix, encara tímidament en el cas català, de la concepció eminentment masculina de l'esport durant el primer terç del segle xx. L'escassa participació com a practicant de l'home en la cultura física en la Catalunya de 1920, s'accentuava enormement en el cas femení.¹¹ Al final de la dècada, però, s'intensificà la participació de la dona catalana en l'esport gràcies a la creació del primer club català per a dones, amb una concepció seriosa i participativa.¹²

d. El professionalisme esportiu. Finalment, un dels grans eixos del debat esportiu de la dècada va sorgir de la tendència mercantilista que els esports de més acceptació espectacular anaren perfilant al llarg d'aquells deu anys. Les crítiques al professionalisme esportiu, considerat com a corrupció de l'esport, sorgiren a partir del moment en què aquest tema es plantejà a Europa i l'Estat espanyol. El professionalisme es criticà des de diversos posi-

cionaments, tant com a element distorsionador dels objectius «veritables» de l'esport,¹³ com per ser objecte de discriminacions entre els propis practicants de l'esport.¹⁴

Els canvis de perspectiva sòcio-política del final de la dècada a Catalunya i tot l'Estat impulsaren aquest debat i acceleraren la incorporació de l'esport —en tant que fenomen social important— a un discurs regeneracionista nacional, eminentment compromès des d'un punt de vista polític. L'esport a Catalunya passà, així, a esdevenir un element no menyspreable en la definició del discurs que, poc temps després, l'any 1931, s'acabaria imposant a les urnes i en la construcció de la Catalunya autònoma.

---

6. «Mar i Terra», (1-IV-1918).

7. El primer partit de bàsquet jugat a l'Estat espanyol enfrontà el Laietà Centre Esportiu i l'Europa, el vuit de desembre de 1922. La Federació Catalana fou creada l'any 1924, en plena efervescència de l'esport espectacle.

8. Aquesta vella reivindicació hagués tingut la seva plasmació pràctica en el projectat Institut d'Educació Física, lligat al Consell Superior de Pedagogia de la Mancomunitat de Catalunya, que finalment no passà d'ésser una idea que recollia part de les aspiracions dels regionalistes més vinculats a l'esport.

9. Sobre nacionalisme i esport en la França «fin de siècle», podeu veure, P. ARNAUD, *Les athlètes de la République*, Toulouse, Privat, 1987 en una excel·lent panoràmica del vessant patriòtic de l'esport i l'educació física a l'Estat francès entre 1870 i 1914.

10. L'any 1936 fou creat el Comitè Català pro Esport Popular, òrgan del moviment de l'esport popular català i aglutinador de multitud d'associacions esportives, culturals i socials (polítiques i sindicals), que reivindicaven un esport «sa, lliure d'influències mercantilistes i coincident en el blasme al feixisme i la guerra» («Nota del CCEP» a «Justícia Social», 23/V/1936).

11. L'any 1928 fou creat el «Club Femení i d'Esports» a Barcelona, amb una oferta esportiva i cultural exclusivament per a dones.

12. A. Rovira i Virgili: *El futbol a casa nostra. Aspectes del problema esportiu*, «Revista de Catalunya» (1926), vol. II.

13. E. Guardiola i Cardellach a *Llibre d'or del futbol català*, Barcelona, FCF, 1928.

14. M. A. Pérez Querol: *L'exaltació esportiva*, «La Rambla», (07-04-1930).

1. «La Rambla», plataforma d'acció i reflexió

La fi de la dictadura de Primo de Rivera va tenir una importància fonamental entre els sectors esportius progressistes. Durant el període dictatorial l'esport va assolir un nou paper, ja que durant la dècada dels anys vint la societat catalana va viure un moment decisiu en el procés d'accés a un model social de notable presència pública de les masses, dins el qual l'espectacle esportiu en fou un component remarcable. Aquest fet s'havia produït amb escassa reflexió, en part per la pressió que exercia la censura governamental. Fou per això que al principi de 1930, en la nova conjuntura política, en un ambient general favorable a un tomb de la situació del país, el debat sobre el fet esportiu, forçosament posposat, va fer-se molt present. Aquesta conjuntura, força excepcional, va permetre que les diferents sensibilitats favorables a una idea de l'esport integrat en un marc de construcció nacional i d'esperit democràtic coincidissin en un *leit-motiv* comú: «esport i ciutadania», i en una plataforma fonamental, el setmanari «La Rambla», que tenia precisament com a subtítol el lema a què acabem de referir-nos.

«La Rambla», nascuda el febrer de 1930, va viure en aquest període que finalitzà l'abril de 1931 amb la proclamació de la República, multes i suspensions, per la qual cosa alguns números van aparèixer amb el nom de «La Rambla de Catalunya». El setmanari era finançat per l'industrial Josep Sunyol i Garriga, que era aleshores president de la Federació Catalana de Futbol, i que més tard seria president del Futbol Club Barcelona. Sunyol va tenir en aquest període una intensa activitat, amb nombroses conferències en clubs i altres entitats socials, tot popularitzant el lema «esport i ciutadania». L'altre gran divulgador d'aquest pensament fou Lluís Aymamí i Baudina, que fou una de les ànimes fonamentals del setmanari, junt amb el director Josep M. Massip. La major part de col·laboradors de «La Rambla» havien fet un recorregut semblant, que s'havia iniciat a «La Nau» i «La Nau dels Esports». La nova publicació era força original, ja que repartia el seu espai entre la informació i reflexió esportiva i la informació política, fins al punt

que en la primera plana hi apareixien normalment dos editorials, un sota l'epígraf d'«esport» i l'altra sota el de «ciutadania».

Aquesta idea d'esport i ciutadania partia, com és obvi, d'una definició concreta dels dos termes que la integraven. Pel que fa a l'esport, els redactors de «La Rambla» en remarcaven algunes virtuts, que havien de ser útils tant des del punt de vista individual del practicant mateix, com també en el desenvolupament de realitzacions col·lectives. Com deia Pérez Querol:

*«L'enfortiment físic, l'habitual de la lluita i de la preparació, perseverant per abastar el triomf; l'haver de confiar sols en les pròpies aptituds per a imposar-se; l'esforç màxim que cal retre a cada instant per a fer-lo més intens i perfeccionar-lo sempre que es repeteixi la competició; el coordinar l'acció individual amb altres per a formar el conjunt eficient d'un equip, són virtuts que proporcionen armes excel·lents per a obrir-se pas en la vida i crear potents individualitats que al mateix temps siguin aptes per a engranar en qualsevol moviment d'agrupació, sabent ocupar el seu lloc en tota empresa col·lectiva».*¹⁴

Aquesta fortalesa física i moral era el primer pas necessari per produir una generació que identificqués els ideals esportius i les actituds cíviques:

*«El que més importa és que es compleixi la rebregada màxima de Juvenal. Els que es queixen perquè es dedica una excessiva atenció a la sanitat del cos, han de cooperar a l'assoliment també de la de l'ànima; cosa que pot ésser feta simultàniament. L'esport produeix homes forts, resolts, de noble intrepidesa. Donem ara, doncs, vida a ideals grans, propis d'aquests homes nous».*¹⁵

Les similituds entre el desenvolupament de l'individu en un medi social conflictiu i la competició esportiva concedien a aquesta darrera un valor formatiu molt important, ja que junt amb la intel·ligència, també necessària per a la pràctica dels esports, aquesta pràctica exercitava un altre element important, la capacitat de l'acció.

Però la necessitat i els beneficis de l'activitat física no podien, en un projecte que volia tenir un caràcter nacional, reduir-se a un sol grup, la joventut. És per això que calia integrar en aquest discurs una noció paral·lela a l'esport, l'educació física. És en aquest sentit que es constituí la primavera de

1930 l'Obra de l'Educació Física Popular, de la mateixa manera que Josep Antoni Trabal en una conferència sota el títol *L'esport en l'educació cívica de la joventut* es referia a «l'abast del concepte esport i la seva situació dintre un programa d'educació física integral»,¹⁶ tot remarcant la necessitat que aquesta tasca tingués el seu inici a l'escola. Paral·lelament, altres articulistes de «La Rambla» feien esment també a la urgència de traslladar aquesta idea d'educació física a tots els sectors socials i a tots els segments d'edat, dels infants als vells, fent especial referència als nuclis obrers, on calia relacionar aquest esforç amb la necessitat d'una major preocupació per la higiene en el món del treball. Cal remarcar, en la mateixa línia d'obertura de l'activitat física al conjunt social, la incorporació de la dona. Tanmateix, i prosseguint en aquest marc teòric, les columnes de «La Rambla» ens ofereixen diverses perspectives d'aquesta incorporació. Per a Montserrat Jordi, el paper de la dona seria el de suport als homes, com tenir cura de l'alimentació de l'home esportiu, etcètera. Contràriament, la poetessa i esportista Anna M. Martínez Sagí defensava la pràctica esportiva femenina, tot associant-la a l'alliberament de la dona.

2. La resposta a la realitat

Les consideracions teòriques sobre els beneficis de tots tipus que produiria l'esport no oferien, per tant, cap dubte. Però com ja hem indicat abans, el pes de la conjuntura era molt important, i els apòstols del món esportiu havien de respondre-hi. Per això molts articles de «La Rambla» es dediquen a deixar ben clar que l'esport no s'havia de percebre com una pràctica social alienant, tot el contrari. Es tractava d'un tipus de formulació que, tot oposant esport i cultura, volia respondre a crítiques que s'havien manifestat des d'alguns sectors polítics. A manera d'exemple, veiem com Xavier Regàs responia a aquestes objeccions:

«Això és el que no comprenen la majoria dels que han iniciat la croada contra l'esport, amb el pretext de fer ciutadania. ¿Quantes vegades no s'ha demanat en articles o s'ha exigint en conferències que la nostra joventut, si vol que la Pàtria vagi bé, ha d'abandonar els estadis i om-

plir les sales desertes de les biblioteques? Aquest tòpic ha fet fortuna, a jutjar per les vegades que hom el sent repetir, però ningú no s'ha fet càrrec de la seva ineficàcia. Si les joventuts s'entesten a anar als estadis, no en treurem res d'esgargamellar-nos dient-los des d'altres llocs que no hi han d'anar. El que hem de fer, si volem fer tasca positiva, és anar a predicar al mateix estadi i parlar un llenguatge esportiu i fer-los comprendre que l'esport pot i deu servir a bastament per a fer Pàtria».¹⁷

Com sempre, Lluís Aymamí, el més ferm puntal en la propaganda esportiva d'aquest moment, reblava el clau aprofitant per denunciar l'actitud dubitativa dels sectors dretans durant la dictadura de Primo de Rivera i també en aquells moments de

15. *Ibid.*

16. Una conferència del Doctor Trabal, «La Rambla», (28/4/1930).

17. Xavier Regàs: *L'Esport, propaganda nacional*, «La Rambla», (23/6/1930).

«dictablanda» i oposant-hi la fermesa dels sectors esportius vinculats a les esquerres:

*«Els esportius catalans — els ciutadans esportius — donen actualment exemple a molts altres estaments pai-rals. I molt especialment a aquells altres estaments de ciutadans «selectes» que esguardaven de cua d'ull — des-pectivament — l'exèrcit esportiu».*¹⁸

O, manifestat d'una altra manera:

*«Aquesta febre d'actuació política que sent la nostra gent jove, l'esperança més ferma d'avui, fa sentir un op-timismo franc que contrasta d'una manera evident amb l'actuació semi-governamental d'aquells homes que cen-suraven la joventut esportiva, i ara que és l'hora d'ac-tuar, la deixen sola perquè els atrau més l'esquer d'un encasellat, el qual no té altra finalitat que anar a enro-bustir allò que tots voldríem veure enderrocat per sem-pre».*¹⁹

De fet, aquest tipus de crítiques a què se sotmetia l'esport l'utilitzaven moltes vegades com a eix d'ar-gumentació la vinculació de l'esport a l'espectacle, i com a conseqüència, a l'exaltació apassionada dels instints. Per tant, els defensors de la causa es-portiva van centrar la seva defensa a aclarir què en pensaven de l'esport-espectacle, i quin paper li atorgaven en la seva construcció teòrica.

El mateix fet que l'esport-espectacle s'hagués consolidat just en els darrers anys, i les insuficièn-cies i contradiccions pròpies dels teòrics esportius fan que hi hagués en les seves argumentacions punts de contradicció. D'entrada es plantejava sempre ben clarament la diferenciació entre practi-cants i espectadors, i la discussió se situava al vol-tant de qui podia ser considerat esportiu. Era no-més una noció aplicable als practicants? Però abans d'arribar a aquesta qüestió convé veure la mateixa valoració de l'espectacle esportiu. Pérez Terol con-siderava els valors positius que es podien despren-dre del paper dels espectadors tot remarcant la transcendentalització col·lectiva que s'hi podia trobar:

«És de notar que la inclinació envers els esports no es tradueix en la forma que fóra lògic, ço és, en la pràctica d'aquesta. La immensa majoria d'entre els espectadors que s'apleguen per a presenciar un partit de futbol o un combat de boxa, no han format mai, ni pensen fer-ho, en un equip de futbol ni s'han posat mai els guants de

boxa. De manera que es pot dir que assisteixen a l'encon-tre mogut per una simple curiositat per l'espectacle. Però és que, a més a més, els que des de fora i en poblacions diferents i llunyanes esperen amb impaciència els resul-tats de la lluita, hi dediquen tant o més interès que els que la presencien. Hom diria, d'aquest interès, que és un afany platònic.

»L'entusiasme i l'idealisme que es posa en les coses es-portives són, efectivament, desproporcionats i dignes de causa més transcendental; el fet, però, és que existeix un entusiasme per coses col·lectives o un entusiasme que va més enllà dels límits de l'individualisme, que fa pensar en relitats que apassionen i commouen els altres, que ser-veix de nucli per agrupar gran nombre d'homes que par-ticipen vivament de l'aventura i dels contratemps d'allò que motiva llurs preocupacions i que es mostren amnegats i capaços d'apreciables sacrificis pel seu ideal esportiu.

*»Això demostra que el nostre poble sap preocupar-se de coses molt diferents del seu benestar particular, i que té un esperit obert i sensible per a qüestions que surten de la seva esfera personal».*²⁰

Però aquesta no era l'única valoració possible. D'altres articulistes posaven l'accent en el valor de la participació en la pràctica, i negaven de fet l'apel·lació d'esportius per a tots aquells que no fossin practicants. Finalment, potser l'esforç de síntesi es dirigia a remarcar que tots dos — espectadors i prac-ticants — eren elements necessaris, però posant sempre l'èmfasi en la supremacia dels practicants i en el fet que eren els espectadors els qui creaven problemes a l'esport, com clarament expressava Lluís Aymamí:

*«L'exèrcit esportiu en actiu, és, numèricament, molt inferior a l'exèrcit passiu. I com que jo tinc el convenciment que —sinó totes— la majoria de les tares que avui dia encara té el nostre esport, minvarien d'una manera notable amb un bon raig de cultura damunt d'aquests esportius passius, que són els que més criden i els que fan bullir l'olla de la disòrdia més de quatre vegades, és pel que, en lloc de parlar-vos de cultura física, m'he estimat més de parlar-vos de l'educació esportiva que abans que res ens cal. Abans que el règim convenient per a dedicar-se amb èxit a les carreres de velocitat, o l'entrenament que cal per a jugar de mig centre, interessa que el poble tingui la cultura necessària per a saber, abans que tot, el què significa el mot «esport».*²¹

Francesc CANYELLAS.
Sense títol.

En conseqüència, el que calia era educar aquest públic que era en mans del seu propi fanatisme, aquells que derivaven en situacions com les que posava en evidència el mateix Aymamí:

*«Us podria parlar d'aquella mania — comuna a tots els públics quan veuen perdre els seus — de creure que l'àrbitre d'un partit de futbol és un senyor que ha sortit al camp amb el deliberat propòsit de fer-los perdre. (...) D'individus d'aquesta mena n'està ple el nostre exèrcit esportiu. No són pas exclusius d'un cercle determinat. Són els mateixos que protesten iradament que no s'hagi castigat l'equip contrari amb un penalty i no tenen en compte que el seu equip ha comès dues vegades la mateixa falta, que tampoc ha estat sancionada. I el bo del cas és que, generalment, llurs protestes són sinceres perquè les faltes dels seus, honradament, no les han vistes».*²²

Aquesta constatació obligava, per tant, a reclamar una atenció especial pel que fa a l'actitud dels espectadors, que en lògica conseqüència amb les actituds descrites, no podia ser considerat esportiu:

*«Cal emprendre una campanya de depuració esportiva en tots els sentits. I encaminar-la, especialment, a depurar el públc. El dia que els espectadors siguin, veritablement, uns espectadors esportius, haurem guanyat molt, tant, que potser és ací on cal cercar la clau de tot el que passa, ha passat i, segurament, passarà pels nostres camps d'esport».*²³

Però una dinàmica esportiva basada en l'espectacle podia portar a crisis més o menys cícliques. És aquest el cas que es produïa en el futbol — l'esport-espectacle per excel·lència — la temporada 1930-

1931, i que motivà fins i tot una editorial de «La Rambla». Crisi del futbol, que hom qualificava de moral, tècnica i econòmica. Crisi que s'havia produït per la manca de primeres figures, causa i conseqüència alhora de l'abandonament de l'esport amateur, com remarcava aquest editorial:

«Ara, precisament ara, és l'hora d'intensificar les campanyes que ja hem fet altres vegades, per tal que els nostres clubs pensin una mica en el veritable esport. És l'esport per l'esport. Ara és l'hora que els nostres clubs deixin una mica de banda l'esport espectacle que els ha allunyat adeptes i els ha minvat, per tant, les recaptacions, i vagin de dret, com a qüestió primordial, a fer esportius de debò. Tot el que hem arribat a ésser en esport ho devem a l'actuació dels nostres clubs quan els preocupava, per damunt de tot, el fer esport. Els clubs han de defugir tant com puguin l'ésdevenir empreses d'espectacles i han d'esmerçar tots llurs esforços a fer esport i a fer homes esportius. Més que «divos», fer atletes. I no en dubteu. Una temporada, de seguir aquest procediment, aquesta norma de conducta, ens resoldria moltes

18. Lluís Aymamí: ...i Ciutadania, «La Rambla», (25/8/1930).

19. Lluís Aymamí: ...i ciutadania, encara, «La Rambla», (1/9/1930).

20. M. A. Pérez Querol: L'exaltació esportiva, «La Rambla», (7/4/1930).

21. Lluís Aymamí: Esport i ciutadania, «La Rambla», (11/8/1930).

22. Ibid.

23. Lluís Aymamí: Jugadors, àrbitres i espectadors, «La Rambla», (16/6/1930).

coses. ¿D'on han sortit, sinó, tots aquells homes que van fer vibrar el poble i van fer aficionats al futbol? Tots aquells homes són fills d'una època en la qual es pensava en l'esport per damunt de tot. Aquelles competicions de segons equips, de quarts equips, d'equips infantils, eren una fornada de grans jugadors. Avui s'ha negligit el conreu de l'element jugador, perquè tothom els cerca ja fets. Ja consagrats. I la matèria s'acaba. I s'acabarà fatalment, irremissiblement, si tothom es preocupa de trobar-los fets i ningú no pensa en fabricar-los. Fer esport, esport estricte, és, doncs, una necessitat. Una necessitat educativa del poble i una necessitat egoística per al dia de demà». ²⁴

Tanmateix, l'existència de figures no era necessàriament perniciososa. Es mantenia la idea que era possible que algú fes compatible la seva condició d'esportista d'élite amb el respecte més profund dels valors més nobles de l'esport. Un dels ídols esportius del moment, el boxador Josep Gironès, era la representació més evident d'aquesta compatibilitat, l'exemple a seguir:

«Josep Gironès és l'antítesi de l'as esportiu, comunament conegut entre nosaltres. No és l'home que cerca exhibir-se, sigui com sigui, per fer-se popular. No és l'home que de l'esport en fa una font d'ingressos per a llançar-se a la vida de cràpula o de nabab. Josep Gironès és la figura esportiva que ens fa quedar millor a tots els esportius davant els detractors de l'esport. Josep Gironès ha fet més adeptes a la boxa que totes les propagandes.

»Josep Gironès és un perfecte esportiu, i per això és qui és. Mai ningú no li ha sentit un mot despectiu pel seu adversari. Mai ningú no l'ha vist cometre una incorrecció. Mai ningú no ha dubtat de la seva sinceritat professional. Mai ningú no l'ha vist queixar-se d'un arbitratge injust. Josep Gironès és un gran campió, però és, encara, més gran esportiu. I és aquesta darrera qualitat, més que la primera, la que l'ha fet popular, la que l'ha enlairat i la que l'ha fet estimar de tothom.

«Josep Gironès és un model de boxadors. La seva qualitat més remarcable, però, és la d'ésser un model d'as. Pot servir d'exemple a tota la nostra generació esportiva, però caldria, sobretot, que en servís a tota aquesta plaga d'asos fets o a mig fer que patim». ²⁵

3. Esport i ciutadania, finalment

La força d'un model d'esport que tenia en compte factors com la millora personal, els valors com a fet col·lectiu, que volia representar un ideal d'honoradesa i superació, d'integració i socialització de la joventut, d'educació dels espectadors, etcètera, era lògic que derivés en una figura d'home ideal en una conjuntura política de preparació de la plasmació d'uns nous valors cívics, els associats a la futura democràcia republicana. Era així com esport i ciutadania s'unien indefectiblement, i l'esport transcendia el fet lúdic o competitiu estricte per entrar a formar part de l'imaginari del futur que es preveia. Tot plegat feia manifestar a Lluís Aymamí:

«Espiritualment, culturalment, els esportius catalans s'han situat d'una embranzida en el lloc que els pertocava. Aquest seguit de conferències i altres manifestacions culturals que les societats esportives de la nostra terra organitzen amb una febre admirable i un entusiasme encoratjador, n'és la prova més palesa. (...) Avui —ja no és un secret per a ningú— les nostres societats esportives en general— no es preocupen tan solament d'allò que algunes intel·ligències selectes qualificaven de conreu de la força bruta amb menyspreu de la intel·ligència. Avui, ésser esportiu vol dir quelcom més que ésser aficionat a un esport determinat; avui, ésser esportiu significa ésser un ciutadà al que abelleix de fer-se un home, un home complet, un home físicament fort i intel·lectualment preparat per a les lluites de la vida.

»Avui, l'esportiu —en general— ja no és aquell home brusc que només pensa en les coses estrictament esportives; l'esportiu que encara hi pensa, ja no és considerat un esportiu perfecte. Ja hem guanyat, doncs, alguna cosa». ²⁶

És en aquest sentit que l'esport és un mitjà, que ajuda l'individu però que no té una funcionalitat pròpia si està aïllat d'una projecció més completa de l'individu. En paraules d'Aymamí:

«L'esport com a finalitat o única preocupació de la joventut és un gran mal. Com un mitjà de cultura, és un

Cartell de l'Olimpiada Popular (1936).

gran bé. I en aquest sentit hem d'endegar-lo, entre tots, i aportar cadascú el seu esforç, petit o gran. Hem de voler que els nostres fills estimin l'esport, perquè és cosa sana, que tonifica l'esperit, que enforteix el cos, que forma els homes de demà. No hem de permetre, però, que esdevingui una obsessió, que enteli llur enteniment i que els faci esdevenir homes apassionats, sense criteri, idiotitzats per aquesta follia (...) gent que es diuen esportius, que són esportius i que no volen ésser més que esportius. Saben molt bé com s'enforteix el cos, com s'adquireix agilitat, com s'aconsegueix batre un rècord, però si no saben res més que això, si no els preocupen altres activitats, llur tasca és incompleta i a més improductiva. Per a la lluita diària de la vida és molt necessària la fortalesa del cos. L'home que només compta amb això, però, no pot aspirar a altra cosa que a esdevenir un perfecte descarregador del moll».²⁷

Finalment, era lògic que un discurs que anava concretant quin era el model esportiu que calia desenvolupar, i que feia bandera d'una implicació profunda d'aquest projecte en el seu marc social, cerqués un referent polític al qual associar-se. I aquest fet es va produir en un moment en què a Catalunya les aspiracions de participació democràtica passaven pel trencament amb el règim anterior i per associar-les amb els sectors nacionalistes republicans. En conseqüència, el vessant cívic d'a-

questa proposta esportiva es vehiculava forçosament per la incorporació al moviment nacionalista català, que seria la manera pràctica de fer política:

«Avui els esportius comencen a tenir el convenciment que fer esport no és més que una de les maneres de fer pàtria i encara que ens diguin que això és fer política, ningú deturarà l'allau. ¿Per què hem d'amagar els nostres sentiments més cars, per què hem d'obrar amb hipocresia, si tothom sap, si està a la llum del dia, que tot el que fem, el que hem fet i el que farem, ho fem, ho hem fet i ho farem per una sola cosa: per Catalunya?».²⁸

El 14 d'abril de 1931, amb la proclamació de la República, començà una nova fase. Els anhels i les aspiracions d'aquells joves propagandistes de l'esport podrien, en part, començar a realitzar-se en un marc polític favorable, però alhora els límits i les contradiccions serien més manifestes, de la mateixa manera que es va concretar la proposta de l'esport popular. Però això és ja una altra història.

24. *Esportius de debò*, «La Rambla», (9/2/1931).

25. Lluís Aymamí: *Josep Gironès*, «La Rambla», (27/10/1930).

26. Lluís Aymamí: *...i ciutadania*, «La Rambla», (25/8/1930).

27. Lluís Aymamí: *Esport i ciutadania*, «La Rambla», (11/8/1930).

28. *Ibid.*